

Erzincan Milletvekili Saffet Arıkan ve Sivas Milletvekili Şemsettin Günaltay'ın, Partiler Meclis Gruplarının Büyük Millet Meclisinde birer faaliyet uzuvları olduğunun belirtilmesi hakkında önergesi ve Anayasa Komisyonu raporu (4/32)

10 . VI . 1947

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Büyük Millet Meclisinde halen iki siyasi Partiye mensup Milletvekilleri ile Bağımsız Milletvekilleri bulunmakta ve mevcut iki Parti Meclis Grupları vasıtasıyla temsil edilmektedir.

Bilindiği üzere Partiler Meclis Grupları; yalnız Milletvekillerinden müteşekkil olmasına ve faaliyetlerinin Meclis çalışmalarına mütaallik bulunmasına göre hukuki bakımdan Partiler Meclis Grupları, Büyük Millet Meclisinde birer faaliyet uzvudurlar.

Bu durumun Büyük Millet Meclisince bir karar ile belirtilmesine yüksek müsaadelerini rica ederiz.

Erzincan Milletvekili
S. Arıkan

Sivas Milletvekili
Ş. Günaltay

Anayasa Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Anayasa Komisyonu

Esas No. 4/32

Karar No. 4

14 . VI . 1947

Yüksek Başkanlığa

Yalnız Milletvekillerinden müteşekkil olan ve faaliyetleri Meclis çalışmalarına mütaallik bulunan siyasi partiler Meclis Gurupları, hukuki bakımdan Meclisin birer faaliyet uzvu olduklarına göre bu durumun Büyük Millet Meclisince bir karar ile belirtilmesi isteğini havi olarak Erzincan Milletvekili Saffet Arıkan ve Sivas Milletvekili Şemsettin Günaltay tarafından Yüksek Başkanlığa sunulan önerge Komisyonumuza havale edilmesi üzerine mesele Komisyonumuzca Adalet Bakanı Şinasi Devrin ve önerge sahiplerinden Saffet Arıkan hazır olduğu halde görüşüldü.

Komisyonun uzun ve etraflı görüşmelerden sonra vardığı neticeleri arz ediyoruz:

1. Önergede de belirtildiği gibi, modern

Parlâmentolarda Siyasi Partilerin Meclis Grupları, Meclis Teşkilâtı içinde resmî yeri ve vazifesi olan mühim birer faaliyet organı haline gelmiş ve bu grupların hayatı, Meclis hayatına sıkı sıkıya ve ondan ayrılmaz bir şekilde kaynaşmış bulunmaktadır.

Garp memleketlerinde siyasi parti hayatının başlaması ile birlikte, parlâmentolarda partilerin Meclis Gruplarında kendiliğinden vücut bulmuş ve Milletvekilleri siyasi kanaat ve temayüllerine göre bu Gruplardan birine girmeyi âdet edinmişlerdi. İki büyük Demokrasi memleketi olan İngiltere ve Fransa'nın Parlamento tarihi, bunun en canlı misallerini verir.

Temsilî bir rejim tatbik etmiş olan diğer

yabancı memleketlerde de hal böyle olmuştur.

Filhakika, Parlamento çalışmalarının tam ve âzami verim temin etmesi için onun zaman şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun tarzda teşkilâtlanması bir zarurettir.

Siyasi Grupların kuruluş sebepleri, Meclisin başlıca vazifelerinden olan siyasi ve teşriî meselelerde Milletvekillerinin teşkilâtlı bir şekilde çalışmalarını ve aralarında görüş birliğini ve beraberliğini sağlamaktır.

Bu Gruplar, muntazam ve devamlı toplantılar yaparak kanun projeleri, iç ve dış politika ile ilgili türlü meseleler hakkında müzakerelerde bulunmak, kararlar vermek sureti ile, siyasi kanaat birliği ile birbirine bağlı bulunan Milletvekilleri arasında sıkı bir temas ve Meclis içinde müşterek bir istikamet ve hareket hattı tâkip olunmasını temin ederler ve böylece muntazam ve verimli bir Meclis çalışması yapılmasına imkân verirler. Hükümeti kontrol görevi de bu sayede daha tesirli ve faydalı şekilde yerine getirilmiş olur.

II. — Memleketimizde tek parti bulunduğu zamanlarda dahi, onun Meclis Grubu, Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına devamlı ve faal bir surette iştirak etmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi Tüzük'ünün 96 nci maddesinin, Parti Grubunun Milletvekillerinden mürekkep olduğunu, 101 nci maddesinin, Grup toplantılarının Büyük Millet Meclisi toplantıları ile ilgili bulunduğunu gösteren hükümleri ve 107 ve 109 ncu maddeleri de, Parti Gruplarının, Partilerin teşkilâtı arasında, bilhassa bir Meclis faaliyet uzvu olduğu keyfiyetini tesbit etmektedir.

Demokrat Partinin de, Büyük Millet Meclisinde aynı maksat ve istikamette çalışan bir Grubu vardır.

Yukarda arzedilen sebeblere dayanarak,, önerge sahiplerinin Partiler Meclis Gruplarının Büyük Millet Meclisinde birer faaliyet uzvu oldukları yolundaki noktai nazarına Komisyonumuzca da iştirak edilmiştir.

III - Bu prensip meselesi hal olunduktan sonra, prensipin bir tefsir veya bir tesis şeklinde mi, yoksa bir kararla mı ifadesi lâzım geleceği noktası üzerinde durulmuş ve önerge ile İçtüzük hükümleri karşılaştırılmak suretiyle bu nokta etrafında uzun ve etraflı görüşmeler yapılmıştır.

Komisyonumuz, çoğunlukla, bu prensipin ve

onun bazı tatbiki neticelerinin İçtüzük'e bu hususta hükümler konulması sureti ile yani bir tesis şeklinde ifade edilmesi daha uygun olacağı neticesine varmıştır. Komisyon üyelerinden biri, işin esasında mutabık olmakla beraber, bu prensipin bir kararla belirtilmesi uygun olacağı fikrinde bulunmuştur.

İçtüzük'te yapılmasına lüzum görülen değişiklikler aşağıda gösterilmiştir:

a) İçtüzük'ün 22 nci maddesine ikinci fıkra olarak prensipin ifadesini teşkil edecek olan: (Siyasi Partilerin, yalnız Milletvekillerinden kurulan ve Büyük Millet Meclisi içinde onun çalışmaları ile ilgili faaliyette bulunan Meclis Grupları vardır.) hükmü tesis olunmuştur.

b) Bu hükümle mütenazır olarak 23 nü maddeye: (Komisyonlara aday gösterme işinin Partilerin Meclis Gruplarına ait olduğu) yolunda bir ilâve yapılmış ve kabul edilen bu esastan sonra lüzumu kalmıyacak olan (Milletvekillerinin Komisyonlara kendi adaylıklarını koyabileceklerine) dair olan hüküm maddeden çıkarılarak yerine bu salâhiyeti Bağımsızlara hasreden bir hüküm konulmuştur.

Bu maddelerde yapılan değişiklikler, bu güne kadar devam edegelen fiilî duruma ve tatbikatta da uygun olduğu için, ilâvesi teklif bulunan hükümler, inşai olmaktan ziyde bu durumu belirtici bir hukuki maliyet arzetmektedir.

c) Yine aynı düşüncelerden mülhem olarak 24 nü maddenin son fıkrasına: (Parti Gruplarının gizli oturumları da bu hükme tabidir) ibaresinin eklenmesi uygun görülmüştür.

d) Kabul edilen prensipin tatbiki bir neticesi olarak 85 nci maddenin 4 nü fıkrasına komisyon kelimesinden sonra: (Veya bir Parti Gurubu) kelimeleri eklenmiştir.

Bununla da, Kamutayda, şahıs adına değil, aldığı görev ve yetkiye dayanarak kendi Grubu adına konuşacağını bildiren Grup Sözcüsüne veya Başkanına, Komisyon Başkan veya Sözcüsü gibi sıraya bakılmaksızın söz verileceği hükmü tesis olunmuştur.

Bu maksatla hazırlanan tüzük teklifi ilişiktir.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Anayasa Komisyonu Başkanı

Ankara

İ. Ezgü

Sözcü	Kâtip
Konya	Ankara
A. R. Türel	H. O. Bekata
Bursa	Erzincan
M. B. Pars	S. Sağroğlu
Rize	Kırklareli
F. Sirmen	Dr. F. Umay
Samsun	Samsun
Dr. S. Konuk	H. Çakır
	Tekirdağ
	F. Öztrak

İçtüzük'ün birçok bakımdan ıslaha muhtaç olduğunda şüphe yoktur. Fakat bu İçtüzük'ün bütününi gözden geçirmekle olur. Günlük bir mesele karşısında bir iki maddeye sathi bir bakış üzerine karar alınamaz. Tüzük'ün hiçbir maddesini yorumlamayı amaçlamayan ve sadece bugünkü duruma bağliarak tek parti zamanındaki bir grupun durumunu belirtmek isteğine dayanan önerge üzerine Komisyonun buna uyarak tekliflerde bulunmasını doğru bulmuyoruz.

Görüşmeye esas tutulan taktir, yukarı-

da hulâsaeten arzettiğimiz gibi, ne bir ibarenin tefsirini istemek, ne de bazı kanun veya İçtüzük hükümleri konmasını teklif etmek şeklinde olmadığı için, İçtüzük hükümleri gereğince, bu haliyle hakkında hiçbir müzakere açılmıyacağına karar verilmek lâzımgelirken Komisyon ekseriyeti bunun aksine hareket etmiştir. Bu sebepten esasa muhalifiz.

Maddelere gelince: Büyük Millet Meclisinin salâhiyetlerinin ve imtiyazlarının ne nam altında ve ne şekil ve surette olursa olsun onun kendinden başka birine tanınması sarih ve katı bir hüküm halinde ifade edilmesi icabeden bir Anayasa işi olduğunu ve 232 nci maddesinde neşir ve ilâna tâbi olmadığı gösterilen İçtüzük hükümlerinin Türklerin kanunlarla haiz oldukları hakları hiçbir veçhile ihlâl edemiyecğini bu vesile ile de Büyük Meclise arzylemeyi, Anayasa Komisyonu âzası sıfatıyla, bir borç biliriz.

Istanbul Sinob
F. H. Demirelli Y. K. Tengirşenk

ANAYASA KOMİSYONUNUN TEKLİFİ

İçtüzük'ün bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında İçtüzük teklifi

MADDE 1. — İçtüzük'ün 22, 23, 24 ve 85 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu gibi değiştirilmiştir.

Üçüncü Bölüm

Komisyonlar ve Parti Grupları

Madde 22. — Her toplantının başlangıcında görevleri ertesi toplantıya kadar sürmek ve üyeleri Kamutayca göreli çoklukla seçilmek üzere, yirmi komisyon kurulur.

Siyasi Partilerin yalnız Milletvekillerinden kurulan ve Büyük Millet Meclisi içinde onun çalışmaları ile ilgili çalışmalar yapan Meclis Grupları vardır.

Meclis görevleri ile karşılıklı Komisyonlar:

1. Anayasa Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

İçtüzük işleri bu komisyona havale olunur.

2. Dilekçe Komisyonu (25 üye, İki aylıklı kâtip);

3. Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu (10 üye, Bir aylıklı kâtip);

4. Meclis Kitaplığı Komisyonu (5 üye, bunlardan birini Başkanlık Divanı İdareci Üyeler arasından ayırır. Bu komisyona Kitaplık Müdürü kâtiplik eder);

5. Sayıştay Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

Bütün Hükümet hizmetleri ile karşılıklı komisyon:

6. Bütçe Komisyonu (35 üye, Bir Kalem Müdürü ile yardımcısı, bir Başkâtip, Yardımcısı ve bir memur);

Bu komisyon kendine bir de Başkanvekili seçer.

Genel Bütçe raporunu yazmak ve savunmakla ödevli bir sözcüden başka bu komisyon bir veya ayrı ayrı dairelerin bütçe raporlarını yazmak ve savunmakla ödevli özel sözcüler de seçebilir.

Bakanlıklarla karşılıklı komisyonlar (Alfe-

be sırasıyle);

7. Adalet Komisyonu (25 üye, Bir aylıklı kâtip)

8. Bayındırlık Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

9. Çalışma Komisyonu (15 üye, Bir aylıklı kâtip);

10. Dışişleri Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

11. Ekonomi Komisyonu (30 üye, Bir aylıklı kâtip);

12. Gümrük ve Tekel Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

13. İçişleri Komisyonu (30 üye, Bir aylıklı kâtip); bu komisyon gereğinde bir başkanvekili seçer;

14. Maliye Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

15. Millî Eğitim Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

16. Millî Savunma Komisyonu (25 üye, Bir aylıklı kâtip);

17. Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

18. Tarım Komisyonu (25 üye, Bir aylıklı kâtip);

19. Ticaret Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

20. Ulaştırma Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Gerekli görülürse komisyonların üyeleri Kamutaya daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukardaki komisyonlarla karşılanmıyan dairelerle ilgili tasarılar ve teklifler, akçalı işlerden iseler, Bütçe ve Maliye Komisyonlarında, bundan başka bütün tasarılar ve teklifler İçişleri Komisyonunda görüşülür.

Madde 23. — Dönemin ilk toplantısında komisyon seçimlerine yardımcı olmak üzere, Millet-

vekillerinin, olumluk kâğıtlarından anlaşılan, uzmanlık ve mesleklerini gösterir bir cetvel başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Komisyonlara aday gösterme işi, Partilerin Meclis Gruplarıca yapılır. Hazırlanan aday cetvelleri her Grubun idare kurulu başkanlığına Meclis başkanlığına sunulur.

Bağımsız Milletvekilleri kendi adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetveller, Meclis Başkanlığına birleştirilerek bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Kamutayda komisyon seçimleri, bu cetvellerin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

Dönemin diğer toplantıları başında komisyonlar, toplantıların birinci Birleşiminden sonra gelen ilk Birleşimin yapıldığı gün seçilir.

Madde 24. — Bir komisyonda kapalı oturum yapılmasını ilgili Bakan, yahut komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Kapalı oturumda komisyon üyelerinden ve Bakanlardan başkası bulunamaz.

Kapalı Oturum yapılması, görüşmelerin sır olarak saklanması söz verilmek demektir. Parti Gruplarının gizli oturumlarında da bu hüküm uygulanır.

Madde 25. — Söz, isteme ve yazılma sırasına göre verilir.

Kamutay isterse, görüşülen meseleler için yana, veya karşı yahut üzerine, nöbetleşe söz söylenilmek kararlaştır.

Başkan söz alanların adlarını sırasıyle kamutaya bildirir.

Komisyon veya bir Parti Grubu adına söz istediklerinde, Başkan veya Sözcüler sıraya bağlı değildir.

Son söz Milletvekillerininindir.